

А. В. РУСНАК
І. І. НАДТОЧІЙ

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова
Херсонський навчально-науковий інститут

А. В. РУСНАК
І. І. НАДТОЧІЙ

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

*Методичні вказівки
для самостійної роботи*

Рекомендовано Методичною радою ХННІ НУК

УДК 330.1
Р 88

АВТОРИ:

А. В. Руснак, д-р екон. наук, професор;
І. І. Надточій, д-р екон. наук, професор

РЕЦЕНЗЕНТ:

А. С. Мохненко, д-р екон. наук, професор

Рекомендовано Методичною радою НУК

Руснак А. В.

Р 88 Державне регулювання економіки : методичні вказівки для самостійної роботи / А. В. Руснак, І. І. Надточій. – Миколаїв : НУК, 2024. – 25 с.

Наведено загальні відомості про дисципліну, завдання та питання для самостійного вивчення за темами курсу, теми рефератів, а також список рекомендованої літератури. Методичні вказівки покликані допомагати здобувачам вищої освіти в оволодінні основними теоретичними поняттями державного регулювання економіки, самостійно перевірити якість засвоєння змісту тем курсу та уміння використовувати отримані знання для аналізу проблемних питань.

Призначено для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної та заочної форм навчання економічних, управлінських та технічних спеціальностей.

УДК 330.1

© Руснак А. В., Надточій І. І., Година О. І., 2024
© НУК ім. адмірала Макарова, 2024

1. МЕТА І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Якісна підготовка бакалаврів передбачає набуття здобувачами вищої освіти знань принципів і тенденцій державного регулювання економіки, а також вмінь застосовувати методiku соціально–економічного прогнозування та програмування економічного й соціального розвитку в практичній діяльності. Програма навчальної дисципліни «Державне регулювання економіки» передбачає комплексне застосування набутих компетенцій для розв’язання прикладних задач соціально–економічного прогнозування та програмування економічного й соціального розвитку.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Державне регулювання економіки» є формування у здобувачів вищої освіти відповідно до освітньої програми таких компетентностей:

1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
3. Здатність виявляти знання та розуміння проблем предметної області, основ функціонування сучасної економіки на мікро-, мезо-, макро- та міжнародному рівнях.
4. Розуміння особливостей сучасної світової та національної економіки, їх інституційної структури, обґрунтування напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави.

Завданнями дисципліни є розкриття:

- сутності, мети і завдань державного регулювання економіки;
- теоретичних основ формування та реалізації стратегії соціально-економічної політики держави;
- методологічних основ, методів і засобів впливу держави на економічний та соціальний розвиток і соціально-економічні процеси;
- сутності, функцій, методології та методики соціально-економічного прогнозування, державного програмування і макроекономічного планування;
- особливостей державного регулювання різних сфер господарської та соціальної діяльності;
- світового досвіду державного регулювання економіки.

Об'єктом навчальної дисципліни є процеси державного регулювання економіки.

Предметом навчальної дисципліни є система методів і засобів державного впливу на економічний та соціальний розвиток країни.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у здобувачів вищої освіти таких результатів навчання:

1. Усвідомлювати основні особливості сучасної світової та національної економіки, інституційної структури, напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави.
2. Вміти аналізувати процеси державного та ринкового регулювання соціально-економічних і трудових відносин.

3. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.

4. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.

5. Визначати основні показники, що характеризують економічне становище країни, та застосовувати їх у процесі державного регулювання економіки країни.

2. ЗМІСТ ТЕМ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи державного регулювання економіки.

Тема 1. Державне регулювання економіки як функція держави.

Сутність державного регулювання економіки. Еволюція теорій макро-економічного регулювання. Основні типи економічних систем та механізм їх регулювання. Необхідність та функції державного регулювання економіки. Реалізація економічної функції держави в змішаній економічній системі.

Джерела інформації: [1, 2, 16].

Тема 2. Основи методології та організації державного регулювання економіки.

Сучасні підходи та принципи державного регулювання економіки. Основні форми впливу держави на соціально-економічний розвиток країни. Зміст та класифікація методів. Система органів державної влади та їхні функції у сфері управління економікою України.

Джерела інформації: [1, 2, 10].

Тема 3. Стратегія соціально-економічного розвитку держави.

Цілі державного регулювання економіки. Зміст стратегії соціально-економічного розвитку. Соціально-економічне прогнозування. Макроекономічне планування. Державне економічне програмування та цільові комплексні програми.

Джерела інформації: [8, 9, 13].

Тема 4. Фінансова політика.

Фінансова система України та фінансова політика. Державний бюджет як головний засіб управління соціально-економічним розвитком країни. Податкове регулювання. Механізм реалізації бюджетно-податкового регулювання. Грошово-кредитне регулювання.

Джерела інформації: [2, 4, 7].

Модуль 2.

Змістовний модуль 2. Державне регулювання окремих сфер і секторів економіки.

Тема 5. Структурна та інвестиційна політика.

Структура економіки як об'єкт державного регулювання. Структурний ефект та його вимірювання. Державне регулювання структурних зрушень в економіці. Державне регулювання інвестиційних процесів.

Джерела інформації: [1, 6, 11].

Тема 6. Науково-технічна та інноваційна політика.

Науково-технічний прогрес: зміст і вплив на соціально-економічний розвиток. Державна науково-технічна політика. Інновації як специфічна форма НТП. Державна інноваційна політика.

Джерела інформації: [2, 7, 10].

Тема 7. Державне регулювання підприємництва.

Поняття підприємництва та його роль в економіці. Державна підприємницька політика. Регулювання процесів, що відбуваються в підприємницькому середовищі. Система регулювання і підтримки підприємництва.

Джерела інформації: [3, 12, 18].

Тема 8. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Зміст зовнішньоекономічної політики. Механізм впливу держави на функціонування зовнішньоекономічного сектору. Валютне регулювання в системі державне регулювання ЗЕД. Регулювання міграції капіталів. Платіжний баланс як інструмент державної зовнішньоекономічної політики. Іноземне інвестування. Роль держави в залученні іноземних кредитів.

Джерела інформації: [2, 3, 19].

Тема 9. Державне регулювання цін та інфляції.

Державна політика ціноутворення: необхідність та сутність. Система органів і правова основа державного регулювання цін. Антиінфляційна політика держави.

Джерела інформації: [1, 2, 5].

Тема 10. Регіональна економічна політика.

Регіональна економічна політика: суть, принципи та цілі. Механізм реалізації регіональної економічної політики держави. Державна регіональна фінансова політика.

Джерела інформації: [2, 7, 15].

Тема 11. Суспільний сектор економіки як об'єкт державного регулювання економіки.

Суспільний сектор в економіці та його регулювання. Засоби регулювання та методи оцінки ефективності функціонування суспільного сектору економіки. Фінансування діяльності установ СЗДУ.

Джерела інформації: [4, 10, 22].

Тема 12. Соціальна політика.

Зміст та моделі соціальної політики. Механізм реалізації соціальної політики. Завдання та показники соціальної політики. Регулювання оплати праці, доходів та споживання населення.

Джерела інформації: [5, 8, 12].

Тема 13. Державне регулювання природоохоронної діяльності.

Зміст природоохоронної діяльності держави. Механізм та інструменти природоохоронної діяльності.

Джерела інформації: [7, 10, 14].

3. САМОСТІЙНА РОБОТА

Самостійна робота здобувачів вищої освіти є складовою освітнього процесу, основним засобом опанування навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти з дисципліни «Державне регулювання економіки» є складовою освітнього процесу, важливим чинником, який формує вміння навчатися, сприяє активізації засвоєння студентами знань та їх реалізації.

У процесі самостійної роботи здобувач вищої освіти повинен оволодіти вмінням реалізувати завдання та функції держави на основі базових принципів державного регулювання економіки.

Завданням самостійної роботи є засвоєння та відтворення на професійному рівні системних знань з державного регулювання економіки, вміння розрізняти типи організаційних структур управління та використовувати знання про організаційну структуру державного регулювання економіки України при реалізації державно-владних відносин у системі вертикальних та горизонтальних управлінських зв'язків, оволодіння методами державного регулювання економіки і технологією управлінської діяльності, оцінювання комплексу проблем державного регулювання економіки.

Самостійна робота дасть змогу здобувачу набутти вміння застосовувати методiku соціально-економічного прогнозування та програмування економічного й соціального розвитку в практичній діяльності.

Зміст самостійної роботи визначається освітньою програмою дисципліни «Державне регулювання економіки» і забезпечується методичними матеріалами для практичних (семінарських) занять, методичними матеріалами для самостійної роботи здобувачів вищої освіти, конспектами лекцій, підручниками, навчальними посібниками та нормативно-правовими актами.

Основними напрямками самостійної роботи здобувачів з навчальної дисципліни «Державне регулювання економіки» є:

- опрацювання лекційного матеріалу, а також законодавчих, нормативно-правових та літературних джерел;
- вивчення окремих тем або питань, передбачених для самостійного опрацювання цими методичними матеріалами;
- виконання та письмове оформлення завдань;
- підготовка до семінарських та практичних занять;
- підготовка до різноманітних форм поточного контролю;
- підготовка реферату за вказаними темами;
- аналітичний розгляд проблемних питань, що виникають у процесі державного регулювання економіки.

Важливе місце у самостійній роботі здобувачів ВО відіграє опрацювання лекційного матеріалу. Саме матеріал лекцій є тим підґрунтям та інструментом, що спрямовує здобувачів у найбільш раціональному напрямі щодо вивчення навчального матеріалу.

Водночас необхідно враховувати, що лекції лише дають здобувачам ВО

знання в обсязі, необхідному для подальшого поглибленого вивчення навчальної дисципліни і роз'яснюють найбільш складні її поняття та положення.

У разі відсутності у конспекті лекції необхідного матеріалу або неповного розкриття того чи іншого питання здобувач ВО повинен звернутися до рекомендованої літератури, а саме: законів, нормативно-правових актів, підручників, навчальних посібників та інших літературних джерел.

При опрацюванні матеріалу з цих джерел здобувачу ВО необхідно з'ясувати суть питання, що вивчається, визначити зміст незрозумілих чи незнайомих термінів, щоб могли далі працювати над лекційним матеріалом. Тому здобувачу ВО варто відпрацювати зручну для себе систему позначень та фіксації опрацьованого матеріалу.

Для належного вивчення тієї чи іншої навчальної дисципліни тільки конспекту лекцій та навчальних посібників, підручників замало. Необхідно працювати з першоджерелами, науковою і спеціальною літературою.

Активне і раціональне використання здобувачами ВО засобів технічного забезпечення та новітніх технологій сприятиме ефективній їх підготовці до навчальних занять, розширенню і поглибленню знань, пошуку і систематизації необхідної інформації, мінімізації витрат часу.

Основними видами та формами аналітично-пошукової діяльності під час самостійної роботи здобувачів ВО є:

- пошук та огляд літературних джерел за вказаною проблематикою;
- підготовка рефератів;
- аналітичний розгляд наукових публікацій;
- аналіз конкретних практичних ситуацій у державному регулюванні економіки та підготовка до вирішення ситуаційних вправ;
- вирішення тестових завдань.

Основою для підготовки до семінарських та практичних занять є плани проведення семінарських занять. На практичних заняттях використовуються такі форми та методи контролю знань здобувачів: усне опитування, дискусія, реферативні повідомлення та їх обговорення, вирішення практичних завдань, а також можливе проведення тестового контролю.

Специфіка семінарських та практичних занять з навчальної дисципліни «Державне регулювання економіки» полягає в тому, що під час їх проведення відбувається поєднання глибокого засвоєння теоретичного матеріалу із зосередженням уваги на вирішенні практичних завдань, які безпосередньо виникають з практики державного регулювання економіки в Україні. Тому важливо сформувати у здобувачів ВО вміння аналізувати поточну економічну і правову ситуацію в державі, враховуючи внесені зміни до конституції, чинного законодавства та новітні нормативно-правові акти.

Самостійна підготовка здобувачів ВО до таких форм заняття, як співбесіда та дискусія, які проводяться з безпосереднім розглядом конкретних ситуацій, дає можливість багатоаспектного розгляду питань, винесених на обговорення, підготувати до участі в обговоренні максимальну кількість здобувачів ВО, а також допомагає розвивати сучасне економічне мислення.

Здобувач ВО, готуючись до участі у практичному занятті та обговоренні того чи іншого питання, повинен, враховуючи реалії економічного та політичного життя України, аналізувати та висловлювати власну оцінку процесів здійснення державного регулювання економіки, при цьому: чітко формулювати основні теоретичні положення; аргументувати та доводити свої міркування і твердження, а також давати якомога повнішу і водночас стислу відповідь на поставлені запитання.

Важливою формою самостійної роботи здобувачів ВО є підготовка реферату за заданою проблематикою.

Роботу над рефератом необхідно починати з добре продуманого вступу. У вступі визначається мета дослідження, встановлюються межі проведення дослідження, а також визначаються методи дослідження.

У дослідженні повинно бути відображено теоретичні і практичні аспекти.

В основній частині роботи дається обґрунтування шляхів вирішення проблеми. Реферат обов'язково повинен завершуватися висновками та посиланням на використані закони, нормативно-правові акти та літературні джерела.

Структура реферату зумовлюється актуальністю проблеми, винесеної на обговорення. Як правило, обсяг реферату не повинен перевищувати 10 аркушів друкованого або написаного від руки тексту (вступ – 1 аркуш, основна частина – 6 аркушів, висновки – 2 аркуші та список літератури – 1 аркуш).

РЕКОМЕНДОВАНІ ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Суб'єкти й об'єкти державного регулювання економіки.
2. Етапи розвитку теорій макроекономічного регулювання.
3. Типи економічних систем і механізми їх регулювання.
4. Основні елементи змішаної системи регулювання економіки.
5. Функції і цілі державного регулювання економіки.
6. Економічна політика держави, її основні види.
7. Моделі державного регулювання економіки.
8. Цілі макроекономічного планування соціально-економічного розвитку.
9. Суб'єкти і об'єкти макроекономічного планування.
10. Функції макроекономічного планування.
11. Методи макроекономічного планування.
12. Форми державного планування.
13. Стратегічне планування соціально – економічного розвитку.
14. Класифікація програм соціально – економічного розвитку.
15. Механізми реалізації програм соціально – економічного розвитку.
16. Основні складові фінансової системи країни.
17. Державний бюджет як основний засіб Управління соціально – економічними розвитком.
18. Фінансова політика держави.
19. Основні цілі фінансової політики держави.
20. Суб'єкти і об'єкти кредитно – грошової політики держави.

21. Основні функції НБУ.
22. Державне регулювання діяльності кредитних установ.
23. Цілі цінового регулювання.
24. Методи регулювання цін.
25. Методи державного регулювання інфляції
26. Основні принципи мікроекономічної (регуляторної) політики держави.
27. Механізми впливу держави на діяльність підприємств.
28. Форми фінансово-економічної підтримки підприємництва в Україні.
29. Моделі регулювання ринку цінних паперів в світі.
30. Державне регулювання фондового ринку.
31. Основні принципи конкурентної політики держави.
32. Антимонопольне регулювання.
33. Форми підприємств державного сектора.
34. Функції державного сектора економіки.
35. Суб'єкти державного регулювання підприємництва в Україні та їх роль.
36. Поняття структури економіки, її основні види.
37. Галузева структура економіки.
38. Міжгалузевий баланс виробництва і розподілу продукції.(МБВ).
39. Значення МБВ в регулюванні економіки.
40. Основні напрямки структурної перебудови економіки України.
41. Методи структурного регулювання економіки.
42. Основні види інвестиційної діяльності як об'єкти державного регулювання.
43. Державне регулювання умов інвестиційної діяльності.
44. Механізм реалізації інвестиційної політики.
45. Інноваційний потенціал країни.
46. Основні державні регулятори науково – технічного розвитку.
47. Державна підтримка науково – технічних програм.
48. Суб'єкти і об'єкти державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
49. Методи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
50. Платіжний баланс як основний інструмент державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
51. Методи впливу держави на розвиток соціальної сфери.
52. Державне регулювання ринку праці.
53. Державне регулювання доходів населення.
54. Система соціального захисту населення.
55. Основні напрямки регіональної політики України.
56. Принципи економічного районування.
57. Державні регіональні програми та прогнози.
58. Державне регулювання приватизаційних процесів в Україні.
59. Державне регулювання природоохоронної діяльності.
60. Рівні державного регулювання природоохоронної діяльності.

ТЕМА 1. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ ЯК ФУНКЦІЯ ДЕРЖАВИ

Запитання і завдання для самоперевірки

1. Що таке державне регулювання економіки, макроекономічне регулювання?
2. Чим обумовлена необхідність ДРЕ?
3. Еволюція теорії і практики регулювання національної економіки. Чим вона викликана?
4. У чому полягає заслуга Дж. М. Кейнса?
5. Чим відрізняються основні типи макроекономічного регулювання?
6. Назвіть основні елементи змішаної системи макроекономічного регулювання.
7. У чому полягає специфіка національних систем ДРЕ?
8. Що таке економічний дирижизм і економічний лібералізм?
9. Які головні функції ДРЕ?
10. Які основні цілі ДРЕ?
11. Що є об'єктами ДРЕ? Чому?
12. Хто виступає суб'єктами ДРЕ?
13. ДРЕ й економічна політика: чи тотожні ці поняття?
14. У чому полягає специфіка сучасної системи державного регулювання економіки України? Які фактори впливають на її функціонування?

ТЕМА 2. ОСНОВИ МЕТОДОЛОГІЇ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

Запитання і завдання для самоперевірки

1. Назвіть сучасні підходи до ДРЕ.
2. Назвіть основні принципи ДРЕ.
3. Якою є межа державного втручання в економіку?
4. На яких принципах будується управління соціально-економічним розвитком країни?
5. У чому полягає логіка державного регулювання економіки?
6. Які основні форми ДРЕ? Дайте класифікацію методів ДРЕ.
7. У чому полягає суть економічних і адміністративних методів ДРЕ?
8. Що є інструментами прямих методів ДРЕ?
9. Що є інструментами непрямих (опосередкованих) методів ДРЕ?
10. Що спільного і відмінного між держконтрактом і держзамовленням?
11. Коли використання адміністративних методів є ефективнішим, ніж економічних?
12. Що таке неформальні й специфічні методи ДРЕ?
13. Дайте найповніше визначення ДРЕ.
14. Які органи державної влади здійснюють керівництво економікою України? Що входить до їхньої компетенції?

ТЕМА 3. СТРАТЕГІЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

Запитання і завдання для самоперевірки

1. У чому полягає суть макроекономічного планування?
2. Які теорії лежать в основі макроекономічного планування?
3. Що є об'єктом та сферою макропланування? Чому саме вони?
4. Яка стратегічна мета та цілі макроекономічного планування?
5. Назвіть основні функції макроекономічного планування.
6. На яких засадах будуються макроекономічні плани?
7. Основні методи макроекономічного планування.
8. Назвіть форми (види, типи) державного планування, їхні основні риси.
9. У чому полягає специфіка індикативного плану; його функції?
10. Що таке стратегічне макроекономічне планування?
11. У чому полягає суть макроекономічного програмування, його види?
12. Назвіть механізм реалізації макроекономічних планів і програм.

Практичні завдання

Завдання 1. Здійснити ранжування галузей промисловості за показником електромісткості валового випуску.

Галузі промисловості	Валовий випуск, млн грн	Споживання електроенергії, млрд/кВт-год
Металургія	6,6	30
Хімічна	3,8	24
Машинобудування	16,6	36
Легка і харчова	14,4	48

ТЕМА 4. ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА

Запитання і завдання для самоперевірки

1. Що передбачає фінансово-бюджетне регулювання?
2. Які складові фінансової системи країни?
3. Що таке державний і консолідований державні бюджети?
4. За якими показниками можна оцінювати стан бюджету країни?
5. Що являє собою фіскальна політика? Які її основні види?
6. Розкрийте структуру видатків державного бюджету.
7. Як виникає державний борг та які його наслідки для економіки країни?
8. Які засоби та інструменти ДРЕ належать до грошово-кредитних?
9. Яким чином зміна облікової ставки впливає на економічне становище країни?
10. Що таке політика «дорогих грошей» та політика «дешевих грошей»?

11. Назвіть інструменти державного регулювання діяльності кредитних організацій.
12. Що передбачає такий захід держави, як операції на відкритому ринку?
13. З якою метою використовуються облігації внутрішньої державної позики?
14. Назвіть основну мету та види цінового регулювання.

Практичні завдання

Завдання 1. Резерви комерційних банків складають 1 млрд грн. Депозити – 4 млрд грн. Норма обов'язкових резервів становить 25%. Якщо НБУ вирішить знизити обов'язкову норму резервування до 20%, на скільки може збільшитися пропозиція грошей?

Завдання 2. НБУ купує державні облігації в комерційних банків на суму 100 млн грн. Як може змінитися пропозиція грошей, якщо комерційні банки цілком використовують свої кредитні можливості, за умови, що норма резервування депозитів становить 0,1 (10%).

Завдання 3. Скласти зведений баланс фінансових ресурсів держави і визначити суми ресурсів, видатків та перевищень ресурсів над видатками або видатків над ресурсами.

Вихідні дані:

1. Видатки бюджетів і державних позабюджетних фондів становлять відповідно 29,2 млрд і 12,2 млрд грн.
2. Доходи бюджетів і державних позабюджетних фондів становлять відповідно 27,3 млрд і 9,8 млрд грн.
3. Доходи та видатки державних підприємств становлять відповідно 29,8 млрд і 28,3 млрд грн.
4. Сума коштів іноземних інвесторів дорівнюватиме сумі витрат іноземних інвесторів на розвиток економіки і становитиме по 2,8 млрд грн.
5. Довгострокові кредити на розвиток економіки, надані банками України, та кредити міжнародних фінансових організацій становлять відповідно 1,2 млрд і 3,7 млрд грн.
6. Витрати на реалізацію програм розвитку економіки за рахунок довгострокових кредитів, наданих банками України, та використання кредитів міжнародних фінансових організацій становлять відповідно 1,1 млрд і 3,7 млрд грн.

ТЕМА 5. СТРУКТУРНА ТА ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА

Запитання і завдання для самоперевірки

1. Структура економіки як багатопланове поняття.
2. Яку із структур економіки називають її дзеркалом? Чому?
3. Характеристика сучасного стану структури економіки України. Які основні завдання її реформування?

4. Назвіть основні способи структурної перебудови економіки. Який варіант найбільш прийнятний для України?
5. Що передбачає посилення соціальної орієнтації економіки?
6. Назвіть основні способи вдосконалення галузевої та відтворювальної структур економіки.
7. Які конкурентні переваги має Україна?
8. Назвіть критерії пріоритетності галузі.
9. Які галузі, види виробництва, товарні позиції є пріоритетними для України і чому?
10. Основні заходи держави щодо структурного реформування економіки України.
11. Назвіть основні методи структурного регулювання.
12. Що таке інвестиційна політика держави? Які фактори її визначають?
13. Що передбачає пряме та опосередковане управління інвестиційною діяльністю?
14. Які існують джерела фінансування державних інвестицій?
15. Обґрунтуйте основні принципи інвестиційної політики держави.
16. Назвіть основні заходи держави щодо активізації інвестиційного процесу та підвищення його ефективності.

Практичні завдання

Завдання 1. Визначити обсяг і структуру споживання прокату чорних металів у прогнозованому році.

Галузі	Обсяг виробництва в базовому році, млн грн	Норма витрат прокату на 1 млрд грн продукції, т	Темп зростання виробництва в прогнозованому році у порівнянні з базовим, %
Машинобудування	22 800	80	105
Промисловість будівельних матеріалів	4600	32	95
Капітальне будівництво	5400	18	90
Інші	12 000	25	100

ТЕМА 6. НАУКОВО-ТЕХНІЧНА ТА ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА

Запитання і завдання для самоперевірки

1. Поясніть об'єктивну необхідність втручання держави у розвиток НТП.
2. Що таке науково-технічний та інноваційний потенціали?
3. Назвіть основні умови ефективного науково-технічного розвитку країни.
4. Назвіть складові науково-технічної політики.

5. Які цілі науково-технічної політики держави?
6. Назвіть основні критерії виділення пріоритетних напрямів розвитку НТП.
7. Що таке інноваційна політика держави?
8. На яких принципах базується державна інноваційна політика?
9. Назвіть державні основні регулятори науково-технічного розвитку.
10. Яку роль у розвитку НТП відіграють інноваційні структури (технополіси, технопарки, венчурні підприємства)?
11. Які стратегічні ідеї здатні забезпечити прорив вітчизняних технологій на світові ринки?

Практичні завдання

Завдання 1. Порівняйте три інвестиційні проекти і оберіть найкращий. Початкові інвестиції за кожним проектом плануються у 165 грош. од. Дисконтна ставка – 10%.

Проект	Очікуваний дохід за роками		
	за перший рік	за другий рік	за третій рік
Екстра	100	80	20
Прима	40	60	100
Супер	100	30	70

ТЕМА 7. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Запитання і завдання для самоперевірки.

1. Яку роль виконує вітчизняний бізнес у суспільстві?
2. У чому полягає суть державного регулювання підприємницької діяльності?
3. Специфіка процесу державного регулювання підприємницької діяльності в умовах ринкової трансформації економіки.
4. Які основні напрямки впливу держави на діяльність суб'єктів національної економіки?
5. Що таке інституційні перетворення та їх значення для розвитку вітчизняного бізнесу?
6. Охарактеризуйте методи та інструменти державного впливу на розвиток підприємництва.
7. Які основні завдання держави стосовно створення та розвитку підприємництва в Україні?
8. Що таке державний сектор економіки, його показники?
9. Охарактеризуйте основну економічну функцію державного сектору економіки.
10. Які завдання вирішує сьогодні держава за допомогою державного сектору в Україні?

11. Що є об'єктами державної власності? У чому полягає їх цільове призначення?
12. Чим обумовлена необхідність державного підприємництва?
13. Що таке комерціалізація державного сектору?
14. Основні шляхи ефективного використання державного сектору.
15. Назвіть основні способи вдосконалення управління державними підприємствами.

Практичні завдання

Завдання 1. Ви володієте часткою у фірмі, яка складає 20000 грн. Окрім Вас, у фірмі є ще 39 рівноправних співвласників. Статутний капітал фірми 800000 грн. Фірма зазнала збитків у розмірі 1 млн грн. Розрахуйте частку збитків, яку Вам доведеться взяти на себе, якщо фірма збанкрутує, якщо фірма: а) товариство з обмеженою відповідальністю; б) приватне акціонерне товариство.

Завдання 2. Для виготовлення однорідної продукції розроблено дві конструкції автоматичної лінії. Вартість першої – 30 млн. грн. Вона замінює старі верстати загальною вартістю 12 млн. грн та звільняє 25 робітників. Друга лінія коштує 22 млн. грн. Вона замінює старі верстати загальною вартістю 12 млн. грн та звільняє 20 робітників. Строк функціонування ліній однаковий – 20 років. Яку б лінію придбали Ви, якщо відомо, що місячна заробітна плата робітника – 15 тис. грн.

ТЕМА 8. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Запитання і завдання для самоперевірки

1. У чому полягає суть зовнішньоекономічної політики держави?
2. Чим викликана необхідність державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності?
3. Назвіть об'єкти державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
4. Хто є суб'єктами державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності?
5. Яка роль наддержавних органів регулювання зовнішньоекономічних відносин?
6. Що таке міжнародні режими?
7. Характерні риси зовнішньоекономічного становища України.
8. Які основні цілі зовнішньоекономічної політики Української держави?
9. За якими принципами має здійснюватися регулювання зовнішньоекономічної діяльності?
10. Що таке валютне регулювання?

11. Які існують методи нетарифного регулювання ЗЕД?
12. Основні способи стимулювання експортного виробництва.
13. У чому полягає суть платіжного балансу країни?
14. Охарактеризуйте структуру платіжного балансу.
15. Що таке поточний платіжний баланс?
16. Назвіть складові балансу руху капіталів.
17. У чому полягає суть та призначення золотовалютних резервів?
18. Що таке спеціальні права запозичення?

Практичні завдання

Завдання 1. Функція попиту на полуницю у Португалії описана рівнянням $Q_d = 80 - 10P$, функція пропозиції $Q_s = 50 + 5P$, де: P – ціна товару (євро за кг); Q – кількість товару (кг). Функції попиту і пропозиції на полуницю в Угорщині: $Q_d = 70 - 2P$, $Q_s = 40 + 3P$. Визначте внутрішню ціну полуниці у Португалії та Угорщині. Яка країна буде імпортувати полуницю, а яка експортувати? Чи може кілограм полуниці у зовнішній торгівлі коштувати 7 євро? Скільки кілограмів полуниці буде експортовано, якщо зовнішньо-торгова ціна складатиме 3 євро/кг?

ТЕМА 9. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЦІН ТА ІНФЛЯЦІЇ

Запитання і завдання для самоперевірки

1. У чому полягає сутність прямих методів державного регулювання цін?
2. У чому полягає сутність опосередкованих методів державного регулювання цін?
3. Охарактеризуйте типові цілі державного регулювання цін і механізм досягнення їх.
4. У чому полягає мета, сутність та які наслідки введення граничних рівнів рентабельності?
5. У чому полягає сутність запровадження механізму декларування?
6. У чому полягає сутність опосередкованих методів державного регулювання цін?
7. Охарактеризуйте типові цілі державного регулювання цін і механізм досягнення їх.
8. У чому полягає мета, сутність та які наслідки введення граничних рівнів рентабельності?
9. У чому полягає сутність запровадження механізму декларування цін?
10. У чому полягає сутність прямих методів державного регулювання цін?
11. Які фактори інфляції?
12. У чому полягає сутність антиінфляційної політики?
13. У чому полягає сутність та які інструменти політики доходів?
14. У чому полягає сутність та які інструменти дефляційної політики?
15. У чому полягає сутність та які інструменти адаптаційної політики?

Практичні завдання

Завдання 1. Економіка описана наступними даними:

Рік	Рівень інфляції	Номінальна ставка відсотка
1	3%	8%
2	8%	3%

1. На скільки відсотків змінилася реальна процентна ставка в другому році в порівнянні з першим?

2. Як зміниться середній рівень цін, якщо обсяг сукупного випуску країни збільшиться на 5%, кількість грошей – на 3%, а швидкість їх обігу залишиться незмінною.

ТЕМА 10. РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА

Запитання і завдання для самоперевірки

1. У чому полягає сутність державної регіональної економічної політики?
2. Що є об'єктом державної регіональної політики?
3. Хто виступає суб'єктом державного регулювання регіонів?
4. Яка роль місцевого самоврядування у розвитку територій?
5. Які фактори впливають на якість державного регулювання розвитком регіонів?
6. Назвіть основні цілі державної регіональної політики.
7. Які функції у взаємовідносинах «регіон – центр» належать центру, а які регіону?
8. Назвіть основні принципи державної регіональної економічної політики.
9. Розкрийте суть та основні інструменти регіональної бюджетно-фінансової політики.
10. Які цілі та засоби реалізації соціальної та екологічної політики регіонів?
11. Розкрийте структуру державних регіональних програм.

ТЕМА 11. СУСПІЛЬНИЙ СЕКТОР ЕКОНОМІКИ ЯК ОБ'ЄКТ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

Запитання і завдання для самоперевірки

1. Перечисліть складові суспільного сектору економіки (CSE).
2. У чому полягає завдання державного регулювання CSE?
3. Які показники визначають стан і завдання розвитку CSE?
4. Розкрити механізм регулювання CSE.
5. Яким чином можна визначити оцінку ефективності функціонування CSE?

6. Розкрити зміст методу «аналізу витрат і результативності».
7. Розкрити зміст методу «аналізу витрат і корисності».
8. Розкрити зміст методу «витрат і вигод».
9. Які установи суспільного сектору мають змішану форму фінансування?
10. Які установи суспільного сектору фінансуються за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів?
11. За яким принципом здійснюється фінансування закладів освіти?
12. Що являє собою «єдиний кошторис доходів та видатків бюджетної установи, організації) З якою метою складається?
13. Розкрити зміст інструменту «державні замовлення».
14. За якими напрямками здійснюються держзамовлення?

ТЕМА 12. СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА

Запитання і завдання для самоперевірки

1. Розкрийте основні принципи соціальної політики.
2. Назвіть основні соціальні пріоритети стратегічного характеру 3. У чому полягають завдання соціальної політики?
4. Що таке соціальні амортизатори? Яку роль вони відіграють в економіці?
5. Якими методами держава регулює попит на робочу силу?
6. Особливості державного регулювання ринку праці в умовах ринкової економіки.
7. Назвіть елементи механізму розподілу та перерозподілу доходів.
8. Які цілі ставить держава, регулюючи оплату праці?
9. Чим обумовлюється рівень життя населення?
10. Яку роль у соціальній політиці відіграє соціальне страхування?
11. Назвіть основні форми та принципи соціального страхування.

Практичні завдання

Завдання 1. В Україні введено субсидію на розвиток вітрової електроенергетики. Поясніть, для чого це потрібно. Які зовнішні ефекти виникають у такому випадку? Чи можна вважати її коригуючою субсидією? Якщо можна, то які зовнішні ефекти вона підсилює?

ТЕМА 13. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИРОДООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Запитання і завдання для самоперевірки

1. Чим викликана необхідність охорони навколишнього природного середовища?
2. Що є об'єктами охорони навколишнього природного середовища?
3. Охарактеризуйте державне управління у сфері охорони навколишнього природного середовища.

4. Перечислити принципи охорони навколишнього природного середовища.

5. Дати характеристику заходів держави в сфері природоохоронної діяльності.

6. Розкрити зміст прямих методів екологічного регулювання.

7. Який зміст екологічних процедур (екологічної експертизи, моніторингу стану довкілля, державної екологічної інспекції)?

8. Що таке «стандартизація і нормування в екологічній сфері»?

9. Що таке «екологічні цільові комплексні програми»?

10. Що таке «кадастри природних ресурсів»?

11. Охарактеризуйте економічний механізм забезпечення природоохоронної діяльності в Україні.

12. За рахунок яких джерел здійснюється фінансування природоохоронних заходів?

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Бодров В.І., Сафронова О.М., Балдич Н.І. Державне регулювання економіки та економічна політика: навч. посіб. К.: Академвидав, 2010. 520 с.
2. Дідківська Л.І., Головка Л.С. Державне регулювання економіки: навч. посіб. 6-е вид, випр. і доп. К.: Знання-Прес, 2007. 214с.
3. Чистов С.М. Державне регулювання економіки: навч.-методичн. посібник. К.: КНЕУ, 2002. 208 с.
4. Швайка Л.А. Державне регулювання економіки: підр. К.: Знання, 2008. 462 с.

Допоміжна

Офіційні документи

5. Конституція України.
6. Господарське законодавство (на 01.09.11).
7. Бюджетний кодекс.
8. Господарський кодекс.
9. Земельний кодекс.
10. Кодекс законів про роботу.
11. Митний кодекс.
12. Цивільний кодекс.
13. *Закони України:*
 - 13.1. Про антимонопольний комітет;
 - 13.2. Про аудиторську діяльність;
 - 13.3. Про банки й банківську діяльність;
 - 13.4. Про банкрутство;
 - 13.5. Про бюджетну систему України;
 - 13.6. Про власність;
 - 13.7. Про господарчі товариства;
 - 13.8. Про Державний бюджет України на відповідний рік;
 - 13.9. Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні;
 - 13.10. Про державне прогнозування й розробку програм економічного й соціального розвитку України;
 - 13.11. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття (від 02.03.00);
 - 13.12. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності й втратами, обумовленими народженням і похованням (від 18.01.01);
 - 13.13. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасних випадків на виробництві й професійних захворюваннях;
 - 13.14. Про зайнятість населення;
 - 13.15. Про основи державної регуляторної політики в сфері господарської діяльності;
 - 13.16. Про захист від несумлінної конкуренції;
 - 13.17. Про захист іноземних інвестицій;
 - 13.18. Про зовнішньоекономічну діяльність;

- 13.19. Про інвестиційну діяльність;
- 13.20. Про інноваційну діяльність;
- 13.21. Про концепції створення спеціальних (вільних) економічних зон в Україні;
- 13.22. Про кредитні союзи;
- 13.23. Про лізинг;
- 13.24. Про ліцензування;
- 13.25. Про малі підприємства;
- 13.26. Про місцеве самоврядування в Україні;
- 13.27. Про місцеві Ради народних депутатів і місцеве й регіональне самоврядування;
- 13.28. Про Національний банк України;
- 13.29. Про наукову й науково-технічну діяльність;
- 13.30. Про оплату праці;
- 13.31. Про оподаткування прибутку підприємств;
- 13.32. Про основи державної політики в сфері науки й науково-технічної діяльності;
- 13.33. Про особливості приватизації майна в АПК;
- 13.34. Про охорону навколишнього середовища;
- 13.35. Про пенсійне забезпечення
- 13.36. Про підприємства в Україні;
- 13.37. Про підприємництво;
- 13.38. Про поставки продукції для державних потреб;
- 13.39. Про приватизацію майна державних підприємств;
- 13.40. Про приватизацію невеликих державних підприємств (малу приватизацію);
- 13.41. Про приватизаційні папери;
- 13.42. Про режим іноземного інвестування;
- 13.43. Про розмір внесків на деякі види загальнообов'язкового державного соціального страхування (від 11.01.01);
- 13.44. Про систему оподаткування (від 18.02.97);
- 13.45. Про стимулювання розвитку регіонів (08.09.2005);
- 13.46. Про ціни й ціноутворення;
- 13.47. Про цінні папери й фондову біржу;
- 13.48. Про фіксований сільськогосподарський податок (від 17.12.98) та інші.
- 14. *Укази президента України:*
 - 14.1. Про вдосконалення валютного регулювання від 01.10.94;
 - 14.2. Про державне казначейство України від 27.04.95;
 - 14.3. Про державну підтримку малого підприємництва від 12.05.98;
 - 14.4. Про інвестиційні фонди й інвестиційні компанії (1994);
- 15. *Постанови й декрети Кабінету Міністрів України:*
 - 15.1. Декрет КМУ "Про місцеві податки й збори";
 - 15.2. Постанова КМУ Про встановлення повноважень органів виконавчої влади й виконавчих органів місцевих рад щодо регулювання цін (тарифів);

15.3. Постанова КМУ «Про оплату праці працівників на основі єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ й організацій окремих областей бюджетної сфери» та інші.

16. *Програми діяльності КМ України:*

16.1. Програма зайнятості населення на 2005 рік;

16.2. Програма діяльності КМ України «Назустріч людям» з 04.02.2005 року та інші.

17. Государственное регулирование экономики: учеб. пособ. М.: Дело, 2001. 280с.

18. Дмитриченко Л.И. Государственное регулирование экономики: методология и теория: монография. Донецк: Укр.НТЭК, 2001. 311с.

19. Ковтун О.І. Державне регулювання економіки: навч. посіб. 2-ге вид., оновл. і доп. Львів: Новий світ – 2000, 2006. 343 с.

20. Нуреев Р.М. Экономика развития: модели становления рыночной экономики: уч. пособ. М.: ИНФРА-М, 2001. 240с.

21. Стеченко Д.М. Державне регулювання економіки: навч. посіб. К.: МАУП, 2000. 176 с.

22. Федулова Л.І. Інноваційна економіка: підр. для студентів вищих навчальних закладів. К.: Либідь, 2006. 477 с.

23. Чистов С.М., Никифоров А.Є., Куценко Г.Ф. Державне регулювання економіки: навч. посіб. К.: 2000.

24. Ушакова Н.Г. Державне регулювання економіки: навч. посіб. Харків: Константа, 2000. 175с.

25. Савченко А.Г. Макроекономічна політика: навч. посібник. К.: КНЕУ, 2001. 166 с.

ЗМІСТ

1.	Мета і завдання навчальної дисципліни.....	3
2.	Зміст тем навчальної дисципліни.....	5
3.	Самостійна робота	7
4.	Список рекомендованої літератури.....	21

Навчальне видання

РУСНАК
Алла Валентинівна
НАДТОЧІЙ
Ірина Ігорівна

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

*Методичні вказівки
для самостійної роботи*

Формат 60×84¹/₁₆. Ум. друк. арк. 1,5. Тираж 100 пр. Зам. № 1404.

ВИДАВЕЦЬ
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова
просп. Героїв України, 9, м. Миколаїв, 54025
E-mail: publishing@nuos.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2506 від 25.05.2006 р

